ISSN 2654-2366

Archive

Archive Offprint

Open Access Scientific Journal
ISSN 2654-2366

Volume 19(1) – 2023 Offprint

Volume No: Archive Volume 19, Issue 1, 2023

Editor: K. Kalogeropoulos

Date: March 1, 2023

Παραπομπή ως: Καλογερόπουλος, Κ. 2023. «Ουενάμουν, Ουερμάι και Σινούχε: Πολιτικοί και κοινωνικοί ρόλοι στην αρχαία Αίγυπτο», Archive, 19(1), (1 Μαρτ): 35-42. DOI: 10.5281/zenodo.8077423

Ουενάμουν, Ουερμάι και Σινούχε: Πολιτικοί και κοινωνικοί ρόλοι στην αρχαία Αίγυπτο

Λέξεις-κλειδιά: *Αρχαία Αίγυπτος, Αναφορά του Ουενάμουν, Επιστολή του Ουερμάι, Ιστορία του Σινούχε, Νέο Βασίλειο, Μέσο Βασίλειο, Τρίτη Μεταβατική Περίοδος*

Καλογερόπουλος, Κ., Μεταδιδακτορικός ερευνητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Abstract

In this essay we will attempt to compare the report of Wenamun (end of the New Kingdom), and the letter of Wermai (Third Transitional Period), as well as the History of Sinuhe (Middle Kingdom) in terms of the particularities of the character and role of the protagonists, the image of Egypt in the eyes of foreigners and those particular elements that reflect and color the political-social environment of the era in which they belong.

Στο παρόν δοκίμιο επιχειρείται σύγκριση της αναφοράς του Ουενάμουν (τέλος του Νέου Βασιλείου), της επιστολής του Ουερμάι (Τρίτη Μεταβατική Περίοδος) και της Ιστορίας του Σινούχε (Μέσο Βασίλειο) σε ό,τι αφορά στις ιδιαιτερότητες του χαρακτήρα και του ρόλου των πρωταγωνιστών σε αυτές, την εικόνα της Αιγύπτου στα μάτια των ξένων και τα ιδιαίτερα εκείνα στοιχεία που αντανακλούν και χρωματίζουν το πολιτικοκοινωνικό περιβάλλον της εποχής στην οποία εντάσσονται.

Το χρονολογικό πλαίσιο

Το Μέσο Βασίλειο (περ. 2050 - 1710 ΠΚΕ) ακολουθεί την Πρώτη Ενδιάμεση Περίοδο και χαρακτηρίζεται ως περίοδος επανένωσης της Αιγύπτου υπό τη βασιλεία του Μεντουχοτέπ ΙΙ της 11ης δυναστείας μέχρι το τέλος της 12ης δυναστείας. Σε αυτή την περίοδο ανήκει η εξιστόρηση των περιπετειών του *Σινούχε*, παραδειγματικό λογοτεχνικό κείμενο της περιόδου βασιλείας του Σέσοστρη Ι (12η δυναστεία, π. 1958-1913 ΠΚΕ). Η φήμη του κειμένου φαίνεται πως διατηρήθηκε κατά την περίοδο του Νέου Βασιλείου, σε κείμενα που μελετούσαν και αντέγραφαν οι σχολές γραφέων, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της περιόδου των Ραμεσιδών (19η-20η δυναστεία).

Το Νέο Βασίλειο, περίοδος ευημερίας για την αρχαία Αίγυπτο (16ος-11ος ΠΚΕ αι.) σχετίζεται με τη 18η, 19η και 20η δυναστεία της Αιγύπτου[1]. Σε αυτή την περίοδο τοποθετείται η *Επιστολή του Ουερμάι* (Letter of Wermai), κείμενο που φέρεται ότι γράφτηκε κατά την ύστερη 20ή Δυναστεία[2].

---

[1] Shaw 2000, 481.

[2] Edwards, Hammond and Gadd 1975, 531.

Η τρίτη ενδιάμεση περίοδος της Αρχαίας Αιγύπτου, περίοδος παρακμής και πολιτικής αστάθειας, συνέπεσε με την κατάρρευση των πολιτισμών της Εγγύς Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου. Ξεκίνησε με τον θάνατο του φαραώ Ραμεσή XI το 1070 ΠΚΕ, που οριοθέτησε το τέλος του Νέου Βασιλείου. Σε αυτή την περίοδο τοποθετείται η *Αναφορά του Ουενάμουν* π. 1090-1075 ΠΚΕ[3].

Το κοινωνικό πλαίσιο

Σύμφωνα με τον Baines ο Σινούχε στο κοινωνικό του πλαίσιο παρουσιάζεται ως κοινωνικό ον, του οποίου η ηθική υπογραμμίζει τη σωστή παρατήρηση των κοινωνικών μορφών περισσότερο από την προσωπική ευσυνειδησία. Παρόλο που παρουσιάζεται ως άτομο με έλλειψη αυτοσυνείδησης, η «σωτηρία» του έρχεται μέσα από τον εντοπισμό του κοινωνικού του ρόλου και την εγκατάλειψη της αποκλίνουσας συμπεριφοράς του. Εδώ η συνέπεια της κυρίαρχης σημασίας της εξορίας ως μοτίβο είναι η έλλειψη μιας πραγματικά ιδιωτικής ηθικής ή της ιδέας της προσωπικής αυτο-εκπλήρωσης και το κείμενο δίνει ολοένα και περισσότερη έμφαση στην κοινωνική ταυτότητα του πρωταγωνιστή και επιβεβαιώνει τη σχέση του κειμένου με αξίες της κοινωνικής ιεραρχίες της περιόδου στην οποία αποδίδεται[4].

Όσον αφορά στην *Αναφορά του Ουενάμουν*, το κείμενο είναι σημαντική αναφορά στις κοινωνικές και θρησκευτικές τάσεις της Αιγύπτου και της Φοινίκης και τη στάση των ξένων πριγκίπων στις αιγυπτιακές διεκδικήσεις για κυριαρχία στην περιοχή. Η ταπείνωση του Ουενάμουν από δύο διαφορετικούς τοπικούς ηγέτες υποδεικνύει και την εχθρική στάση της Φοινίκης στην αιγυπτιακή υπεροχή.

Η Επιστολή του Ουερμάι έχει ερμηνευθεί ποικιλοτρόπως. Το 1962 ο Fecht δημοσίευσε τη θεωρία ότι η ιστορία περιείχε καλυμμένες αναφορές για την καταστολή του ιερέα του Άμωνα Αμενχοτέπ από τον αντιβασιλέα της Νουβίας Πινεχέσυ (Pinehesy), με το όνομα Ουερμάι να αποδίδει κάποιον ιερατικό τίτλο[5]. Εσχάτως, την άποψη του Fecht αναβίωσε ο Thijs, επιχειρώντας να ρίξει νέο φως στην αφήγηση της επιστολής[6].

Οι αφηγήσεις

Η ιστορία του Σινούχε είναι μια αφήγηση γεγονότων μετά τον θάνατο του Φαραώ Αμενεμχάτ Ι, ιδρυτή της 12ης δυναστείας της Αιγύπτου. Υπάρχει διαφωνία μεταξύ των Αιγυπτιολόγων ως προς το αν η ιστορία βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα που αφορούν συγκεκριμένο άτομο με το όνομα Σινούχε

---

[3] Βλ. σχετική παράθεση απόψεων περί χρονολόγησης του κειμένου στο Egberts 1991, 57-67.

[4] Baines 1982, 32.

[5] Fecht 1962, 12-31.

[6] Thijs 2006, 307-326.

(z3-nht γιος της συκομορέας), με τη ευρύτερη συναίνεση να καταλήγει ότι είναι πολύ πιθανώς μυθοπλασία[7].

Στην ιστορία περιγράφεται ένας Αιγύπτιοw που εγκαταλείπει τη χώρα του και ζει ως ξένος, πριν επιστρέψει στην Αίγυπτο λίγο πριν από τον θάνατό του. Διερευνά παγκόσμια θέματα όπως η θεία πρόνοια και το έλεος. Το παλαιότερο γνωστό αντίγραφο του κειμένου χρονολογείται στη βασιλεία του Αμενεμχάτ Γ' (Amenemhat III), περίπου το 1800 ΠΚΕ. Το έργο ήταν τόσο δημοφιλές στην Αίγυπτο που έχουν βρεθεί νεώτερα αντίγραφα έως και 750 χρόνια μετά το πρωτότυπο[8].

Μία από τις παλαιότερες εκδοχές αυτού του κειμένου βρέθηκε από τον James Edward Quibell σε μια αποστολή στη δυτική Θήβα το 1896. Η ανασκαφή πραγματοποιήθηκε σε αρκετούς τάφους του Μέσου Βασιλείου που βρέθηκαν στο πίσω μέρος του Ραμεσσείου (Ramesseum). Εδώ, ο Quibell βρήκε διάφορα σπαράγματα παπύρων, που αργότερα ονομάστηκαν πάπυροι του Ραμεσσείου. Πολλά από αυτά ήταν φαρμακευτικής θεματολογίας, αλλά έχουν βρεθεί και λογοτεχνικά κείμενα, συμπεριλαμβανομένης της ιστορίας του Σινούχε. Τα συγκεκριμένα σπαράγματα χρονολογούνται στα τέλη της 13ης δυναστείας. Το συγκεκριμένο αντίγραφο της Ιστορίας του Σινούχε είναι γραμμένο σε ιερατική γραφή. Ο Gardiner χρησιμοποίησε πληροφορίες από τα ευρήματα του Quibell, καθώς και ένα μεταγενέστερο όστρακο για επεξεργαστεί την αγγλική μετάφραση του κειμένου. Το πρώιμο όστρακο και τα συνδυασμένα σπαράγματα της αποστολής Quibell επέτρεψαν μια πιο ολοκληρωμένη εκδοχή της ιστορίας. Άλλοι συγγραφείς βασισμένοι στο έργο του, προσάρμοσαν τις δικές τους μεταφράσεις ανάλογα με τις ανάγκες. Αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι ο Alyward Blackman, που δημοσίευσε τις δικές του σημειώσεις το 1936, βασισμένες στο έργο του Gardiner[9].

Ο Σινούχε είναι αξιωματούχος που συνοδεύει τον πρίγκιπα Σενουοσρέτ Ι (Senwosret I) στη Λιβύη. Ακούει μια συνομιλία που συνδέεται με τον θάνατο του βασιλιά Αμενεμχέτ Ι και διαφεύγει στη Χαναάν, αφήνοντας πίσω του την Αίγυπτο. Γίνεται ο γαμβρός του τοπικού ηγέτη Αμουνένσι (Ammunenshi) και με την πάροδο του χρόνου αναλαμβάνει ακόμα και εκστρατείες κατά των επαναστατημένων φυλών για λογαριασμό του Αμουνένσι. Σε μεγάλη ηλικία και έχοντας νικήσει ισχυρό αντίπαλο σε μάχη, προσεύχεται για την επιστροφή στην πατρίδα του. Στη συνέχεια λαμβάνει πρόσκληση από τον Σενουοσρέτ Ι (Senwosret) της Αιγύπτου για να επιστρέψει, την οποία και αποδέχεται. Σύμφωνα με την αφήγηση ζει το υπόλοιπο της ζωής του με βασιλική χάρη, έως ότου αναπαύεται τελικά στη νεκρόπολη σε όμορφο τάφο.

Η έκθεση του Ουενάμουν τοποθετείται κατά συναίνεση στο 5ο έτος της αποκαλούμενης Αναγέννησης του Φαραώ Ραμεσή XI. Αυτό το μοναδικό έγγραφο είναι η σημαντικότερη πηγή για τη θέση της Αιγύπτου στη Συρία στο τέλος της εικοστής δυναστείας. Ανήκει στο πέμπτο έτος του τελευταίου των

[7] Allen 2000, 281.

[8] Parkinson 1999, 21-27.

[9] Blackman 1936, 35-44.

Ραμεσιδών, όταν δεν είναι παρά η σκιά ενός βασιλιά. Ο Χριχόρ, ο αρχιερέας του Άμμωνα πιθανώς λιβυκής καταγωγής[10], αν και δεν ονομάζεται βασιλιάς, έχει τον έλεγχο στη Θήβα και ο Νεσουμπενέμπντεντ (Σμένδης), μεταγενέστερα πρώτος βασιλιάς της εικοστής πρώτης δυναστείας, που ζει στην Τάνιδα[11], κυβερνά το Δέλτα.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, ο Χριχόρ στέλνει έναν από τους αξιωματούχους του, ονόματι Ουενάμουν, να προμηθευτεί κέδρο από τα δάση του Λιβάνου, για την κατασκευή ενός νέου ιερού σκάφους για τον Άμμωνα. Σύμφωνα με έναν χρησμό του Άμμωνα, ο αγγελιαφόρος ήταν επιφορτισμένος με μια συγκεκριμένη εικόνα του θεού, την οποία έπρεπε να πάρει μαζί του ως πρεσβεία στον πρίγκιπα της Βύβλου. Καθώς ο απεσταλμένος συνάντησε πρωτοφανείς δυσκολίες κατά την εκτέλεση της αποστολής του, συνέταξε μια λεπτομερή έκθεση κατά την επιστροφή του στην πατρίδα για να εξηγήσει τη μακρά σειρά ατυχημάτων που παρεμπόδισαν την επιτυχία της αποστολής του. Αν και ένα μεγάλο θραύσμα λείπει από τη μέση της πρώτης στήλης και η απώλεια ενός άλλου θραύσματος στο τέλος αφήνει την αφήγηση ημιτελή, ωστόσο αυτή η έκθεση είναι ένα από τα πιο ενδιαφέροντα και σημαντικά έγγραφα που έχουν ανακαλυφθεί μέχρι σήμερα στην Αίγυπτο.

Ο κύριος χαρακτήρας Ουενάμουν είναι ιερέας του Άμωνα στο Καρνάκ και αναλαμβάνει την αποστολή να βρει την κατάλληλη ξυλεία για να ναυπηγήσει νέο πλοίο για τη μεταφορά της λατρευτικής εικόνας του Άμωνα. Ο Ουενάμουν σταμάτησε στο λιμάνι του Ντορ που κυβερνούσε ο πρίγκιπας Μπεντέρ (Beder, όπου και ληστεύτηκε. Όταν έφτασε στην Βύβλο, σοκαρίστηκε από την εχθρική υποδοχή που έλαβε εκεί. Κατόπιν ζήτησε και έλαβε άδεια ακρόασης από τον Ζακάρ-Μπαάλ, τον τοπικό βασιλέα, ο οποίος αρνήθηκε να του δώσει δωρεάν ξυλεία, όπως ήταν το παραδοσιακό έθιμο. Ουσιαστικά η άρνηση ήταν ταπεινωτική κίνηση που υποδεικνύει εν μέρει την πτώση της αιγυπτιακής εξουσίας στην Ανατολική Μεσόγειο[12]. Η ιστορία, μετά την πενταετή αναμονή του στη Βύβλο ολοκληρώνεται με την προσπάθειά του να φύγει στην Αίγυπτο, και την κατάληξή του στην Κύπρο, όπου σχεδόν σκοτώθηκε από έναν εξαγριωμένο όχλο, πριν βρεθεί κάτω από την προστασία της τοπικής βασίλισσας, την οποία ονόμασε Χατμπί.

Η επιστολή του Ουερμάι είναι ένα αιγυπτιακό κείμενο που χρονολογείται στα τέλη της 20ής δυναστείας μέρος μιας συλλογής τριών παπύρων[13]. Αφηγείται την ιστορία του Ουερμάι, γιου του Χούυ, ο οποίος διώχθηκε από την πόλη του και βρήκε καταφύγιο στη μεγάλη όαση. Σύμφωνα με τον πάπυρο είχε συγκρουστεί με έναν δημόσιο αξιωματούχο. Η ιστορία παρουσιάζεται ως επιστολή καταγγελίας, ή έκκλησης, που γράφτηκε από τον Ουερμάι προς τον «αδελφό» του, τον βασιλικό γραφέα, Ουζερμαρενάκτ (Usermarenakht). Ο Ουζερμαρενάκτ

---

[10] Shaw & Nicholson 1995, 124

[11] Η Τάνιδα δε μαρτυρείται πριν από τη 19η Δυναστεία της Αιγύπτου, όταν ήταν πρωτεύουσα του 14ου νομού της Κάτω Αιγύπτου. Βλ. σχετικά Snape 2014, 335.

[12] Malamat 1971, 36.

[13] Edwards, Hammond and Gadd 1975, 531.

καλείται να στείλει την επιστολή σε έναν ευγενή, που πιστεύεται ότι είναι ο ίδιος ο Φαραώ, που όπως πιστεύει ο Ουερμάι, θα έρθει προς διάσωσή του.

Ο Πάπυρος Pushkin 127, ουσιαστικά, έχει τη μορφή επιστολής από τον Ουερμάι προς τον Ουζερμαρενάκτ –τον βασιλικό γραφέα- και είναι αφήγηση των δεινών του, και του πώς έχει καταστραφεί η ζωή του από την αδικία και πώς συνεχίζει να μαστίζεται από ατυχία. Το κείμενο φέρεται πως αποκαλύφθηκε στην περιοχή του ελ-Χιμπέχ (el-Hibeh) το 1890[14] σε ένα δοχείο με κείμενα που είναι τώρα κοινώς γνωστά ως Ιστορία του Ουενάμουν και Ονομαστικό του Αμενεμόπε (Amenemope). Οι πάπυροι αγοράστηκαν από τον Ρώσο αιγυπτιολόγο Vladimir Golénischeff και στη συνέχεια το 1909 έγιναν μέρος της συλλογής του Μουσείου Α. Σ. Πούσκιν στη Μόσχα. Ο ίδιος ο Golénischeff ανέφερε μόνο εν συντομία τον P. Pushkin 127, σχολίασε τη δύσκολη γλώσσα του[15] και τελικά σημείωσε ότι ήταν αντίγραφο μιας επιστολής από τον έναν γραφέα στον άλλο[16]. Φαίνεται ότι τον ενδιέφερε περισσότερο ο Ουενάμουν. Ο πάπυρος παρέμεινε αδημοσίευτος μέχρι το 1960, όταν ο Mikhail Korostovtsev δημοσίευσε την *editio princeps*[17] του παπύρου και συνεργάστηκε με τον Caminos στην πρώτη μονογραφία, που δημοσιεύθηκε το 1977.

Οι χαρακτήρες

Όσον αφορά στον Σινούχε, ο Purdy θεωρεί πως ο συγγραφέας του κειμένου θέλησε να επιδείξει τη σκέψη του Σινούχε υπό την οπτική γωνία ενός σύγχρονου ψυχολογικού μυθιστορήματος, στο οποίο περιλαμβάνεται η σύγχυση και οι νοητικές ασυνέπειες του χαρακτήρα, εμφανείς στην αφήγηση[18]. Ο Baines θεωρεί τον Σινούχε άτομο, του οποίου η τύχη εξαρτάται από τη συμμόρφωσή του με κοινωνικούς κανόνες[19]. Δεδομένου ότι η ενοχή που συνδέεται με τη φυγή του δεν ξεκαθαρίζεται, ο Baines καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στο κείμενο δεν υπάρχει κάποιου είδους λογοτεχνικός ήρωας[20] και το μόνο στο οποίο δίνεται έμφαση είναι «η κοινωνική ταυτότητα του πρωταγωνιστή»[21]. Ο Loprieno με τη σειρά του ισχυρίζεται ότι οι πολιτικές εξελίξεις που έφεραν σε επαφή τους Αιγύπτιους με άλλους λαούς αποτυπώθηκαν στη λογοτεχνία, από την *Ιστορία του Σινούχε*, του Μέσου Βασιλείου, έως την *Αναφορά του Ουενάμουν* κατά την τρίτη Ενδιάμεση περίοδο[22].

Ο Ουενάμουν σύμφωνα με διάφορες μελέτες για τον χαρακτήρα του, που διαμορφώνουν και την κρατούσα άποψη, είναι ανεπαρκής, καθώς επιτρέπει να τον ληστέψουν, παραδίδει δηλαδή ζωτικά έγγραφα αναγκαία για κάθε

[14] Caminos 1977, 1, επίσης Golénischeff 1899, 74.
[15] Golénischeff 1893, 88, επίσης Caminos 1977, 6.
[16] Golénischeff 1893, 88.
[17] Коростовцев 1960, 119-133.
[18] Purdy 1977, 116.
[19] Baines 1982, 40-41.
[20] Baines 1982, 41.
[21] Baines 1982, 42.
[22] Loprieno 1988, 41-72.

απεσταλμένο στο εξωτερικό[23] και υποθέτει ότι οι γενιές αμοιβαίας εχθρότητας και καχυποψίας μεταξύ της Αιγύπτου και της Εγγύς Ανατολής μπορούν να ξεπεραστούν με θρησκευτική ρητορική[24]. Υπό αυτή την έννοια είναι ένας «αθώος στο εξωτερικό», του οποίου οι ατυχίες προκύπτουν από τις δικές του αποτυχίες[25], ή άτομο που αντισταθμίζει την ψυχολογική αδυναμία με ιδεολογική δύναμη[26]. Αθώος ή ένοχος παραδίδει μια αντιφατική εικόνα σε ένα κοινό που τον παρακολουθεί να παρεκκλίνει με τη συμπεριφορά του από τις αποδεκτές νόρμες, με καταστροφικά αποτελέσματα. Η τελική επιβίωσή του τον καθιστά πιθανώς αντιήρωα[27].

Ο Ουερμάι σύμφωνα με το κείμενο εξορίστηκε στα όρια της αιγυπτιακής κοινωνίας σε μια όαση όπου εξορίζονταν οι αντιτιθέμενοι στην κρατική διοίκηση[28] και όχι σε ξένη γη. Επομένως, απεικονίζεται καλύτερα ως κοινωνικός παρά πολιτιστικός ξένος[29]. Ο Ουερμάι εντοπίζει τη φθορά των κοινωνικών αξιών, όταν αποφεύγεται από τους ανθρώπους, αντιμετωπίζεται ως απόβλητος και αδικείται στο δικαστήριο από έναν διεφθαρμένο αξιωματούχο.

Συγκρίσεις και σύνοψη

Ο Moers εισήγαγε τον όρο ταξιδιωτική αφήγηση, προκειμένου να ομαδοποιήσει την Ιστορία του Σινούχε, του Ουενάμουν και την επιστολή του Ουερμάι, θεωρώντας ότι παρέχουν «λογοτεχνική διαχείριση του μοτίβου ταξίδι στο εξωτερικό»[30]. Ωστόσο, θα παρατηρήσουμε ότι μόνο οι δύο αφηγήσεις σχετίζονται με ταξίδι στο εξωτερικό. Η αφήγηση της ιστορίας του Σινούχε υποδεικνύει μια αναπόδεικτη αφηγηματικά ενοχή του αξιωματούχου, ο οποίος επιστρέφει στην πατρίδα του, έχοντας συμμορφωθεί προς του κοινωνικούς κανόνες που υποτίθεται ότι παραβίασε. Η εικόνα που παρουσιάζει ο ίδιος για τον ξένο δεν υποδεικνύει κάποιου είδους εχθρότητα, αφού γίνεται αποδεκτός ως γαμβρός τοπικού ηγέτη, κάνει οικογένεια και υπερασπίζεται μαχητικά τα συμφέροντα της νέας του πατρίδας. Η ιστορία μπορεί να λειτουργήσει ως νουθεσία στις επερχόμενες γενεές, ώστε να αποφύγουν την παραβατική συμπεριφορά ή ως προπαγάνδα για το μεγαλείο της πατρίδας την οποία ποθεί ως το τέλος ο Σινούχε.

Ο Ουενάμουν, αντίθετα, αντιμετωπίζει εχθρική συμπεριφορά, που υποδεικνύει μια διαταραχή της σχέσης της αρχαίας Αιγύπτου με τη Φοινίκη και τους λαούς της θάλασσας. Ο χαρακτήρας του εν προκειμένω αφελής ή μη υποδεικνύει ότι λειτουργεί στα πρότυπα μιας Αιγύπτου που απαιτεί δωρεάν ξυλεία χάριν μιας παράδοσης που δε φαίνεται να έχει νόημα για τους κατακτητές της Φοινίκης.

---

[23] Bunnens 1978, 3.
[24] Bunnens 1978, 9.
[25] Eyre 1999, 240.
[26] Loprieno 1988, 70.
[27] Bal 1997, 132.
[28] Kaper 2009,158.
[29] Moers 1999, 56.
[30] Moers 1999, 51.

Ο Ουερμάι εντέλει δεν εξορίζεται σε ξένη γη, εκτός αν αποδώσει κανείς το ξένη γη στην όαση που εκδιώχθηκε και τη λέξη πατρίδα στην πόλη που ζούσε. Αν ισχύει κάτι τέτοιο ουσιαστικά αφηγείται τον κατακερματισμό της εξουσίας και της διαχείρισης της αιγυπτιακής γης. Είναι μια διαφορετική περίπτωση αφήγησης, που αποκαλύπτει ταυτόχρονα τη διαφθορά της κρατικής εξουσίας.

Συνοπτικά οι χαρακτήρες των τριών αφηγήσεων παρουσιάζουν μεν φαινομενικές ομοιότητες, αλλά αναπτύσσονται σε διαφορετικά κοινωνικά και ιστορικά πλαίσια και πιθανώς συσχετίζονται, παρά τη φανταστική αφήγησή τους με συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα στην ούτως ή άλλως μακρά ιστορία της αρχαίας Αιγύπτου.

Βιβλιογραφία

Allen, J.P. 2000. *Middle Egyptian: An Introduction to the Language and Culture of Hieroglyphs*, Cambridge: Cambridge University Press.

Baines, J. 1982. Interpreting Sinuhe, *The Journal of Egyptian Archaeology*, 68, 31-41.

Bal, M. 1997. *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative*, Toronto: University of Toronto Press.

Blackman, A.M. 1936. "Some Notes on the Story of Sinuhe and Other Egyptian Texts", *The Journal of Egyptian Archaeology*, 22 (1): 35-44.

Bunnens, G. 1978. La mission d'Ounamon en Phenicie: Point de vue d'un non-egyptologue, *Rivista di Studi Fenici* 6(1), 1-16.

Caminos, R. 1977. *A Tale of Woe*, Oxford: Griffith Institute.

Edwards, I.S., Hammond, N.G.L., Gadd, C.J. 1975. *The Cambridge Ancient History*, Cambridge: Cambridge University Press.

Egberts, A. 1991. The Chronology of the Report of Wenamun, *The Journal of Egyptian Archaeology*, 77, 57-67.

Eyre, C.J. 1999. Irony in the Story of Wenamun: The Politics of Religion in the 21st Dynasty, in Assmann, J. and Blumenthal, E. (eds.), *Literatur und Politik im pharaonischen und ptolemäischen Ägypten. Vorträge der Tagung zum Gedenken an Georges Posener 5.–10. September 1996 in Leipzig*, Bibliothèque d'Étude 127, (235-252), Cairo: Institut Français d'Archéologie Orientale.

Fecht, G. 1962. Der Moskauer "literarische Brief" als historisches Dokument, *Studien zur Altägyptischen Kultur* 87, 12-31.

Golénischeff, W.S. 1899. "Papyrus hiératique de la collection W. Golénischeff contenant la description du voyage de l'Égyptien Ounou-Amon en Phénicie", *Recueil de Travaux*, 21: 74-102.

Kaper, O.E. 2009. "Epigraphic Evidence from the Dakhleh Oasis, in the Libyan Period" in *The Libyan Period in Egypt: Historical and Cultural Studies into the 21st – 24th Dynasties: Proceedings of a Conference at Leiden University 25-27 October 2007*, edited by Broekman, G.P.F., Demarée, R.J., and Kaper, O.E., Leiden.

Коростовцев М.А. 1960. Египетский иератический папирус № 167 ГМИИ им. А.С. Пушкина в Москве, Moscow.

Loprieno, A. 1988. *Topos und Mimesis. Zum Ausländer in der ägyptischen Literatur*, Ägyptologische Abhandlungen 48, Wiesbaden: Harrassowitz.

Malamat, A. 1971. The Egyptian Decline in Canaan and the Sea-Peoples, in Mazar, B. (ed.) *The World History of the Jewish People*, vol. III: Judges, N.J: Rutgers University Press.

Moers, G. (ed.) 1999. Definitely: Egyptian Literature in *Proceedings of the symposium Ancient Egyptian literature: history and forms,* Göttingen: F. Kammerzell & G. Moers.

Parkinson, R.B. 1999. *The Tale of Sinuhe and Other Ancient Egyptian Poems*, Oxford: Oxford World's Classics.

Purdy, S. 1977, Sinuhe and the Question of Literary Types, *Zeitschrift fur Ägyptische Sprache und Altertumskunde* 104, 112-127.

Shaw, I. & P. Nicholson 1995. *The Dictionary of Ancient Egypt*, London: British Museum Press.

Shaw, I. (ed.) 2000. *The Oxford History of Ancient Egypt,* Oxford: Oxford University Press.

Snape, S. 2014. *The Complete Cities of Ancient Egypt*, London: Thames & Hudson.

Thijs, A. 2006. "I was thrown out from my city: Fecht's views on Pap. Pushkin 127 in a new light", *Studien zur Altägyptischen Kultur*, 35: 307-326.

ARCHIVE ISSN 2654-2366 EBE/NLG